

LEESWIJZER

Gonneke Huizing

Belofte maakt schuld
SJALOOM 1998
Prijs fl. 24,90.

“Weet je Jasper, jij moet Peter ervan overtuigen dat Kjeld niet bij Loes en Johan hoort. Zorg ervoor dat je broertje gelukkig wordt.” Dit zijn de woorden van Karen, de moeder van Jasper en Kjeld. Ze is ernstig ziek en heeft niet lang meer te leven als ze haar 15-jarige zoon bovenstaande ‘opdracht’ geeft. Jasper belooft voor zijn broertje te zullen zorgen.

Loes en Johan zijn een tante en oom, die na de dood van Karen de opvoeding van Kjeld ter hand willen nemen, omdat ze zelf kinderloos zijn. Peter is de vader van de jongens. Hij heeft zijn jongste zoon van 4 nog nooit gezien. Voor diens geboorte werd hij verliefd op een ander en verliet het gezin. Hij werkt in de binnenlanden van China en is niet of nauwelijks bereikbaar. Zo hoort hij niets over het overlijden van Karen.

Dit feit en de belofte uit de titel zorgen ervoor dat Jasper en Kjeld in een groot aantal bizarre situaties terecht komen. Bizar en af en toe ook onwaarschijnlijk. Ze krijgen wel erg veel voor de kiezen in een korte periode.

Jasper haalt zijn broertje weg bij oom Johan en tante Loes. Hij wil met hem naar Noorwegen, waar hun vakantiehuis staat. Een plek waar vader Peter regelmatig komt. De jongens gaan op weg naar Noorwegen. Ze krijgen een

lift van een vrachtwagenchauffeur en duiken vervolgens achterin een caravan. De eigenaren van die caravan blijken in de drugshandel te zitten. De een deinst er niet voor terug om de ander te doden. Jasper en Kjeld zijn er getuige van en werken zich steeds verder in de nesten.

Ze vluchten en ontmoeten Liv. Zij brengt hen uiteindelijk naar het vakantiehuis. Daar duikt de moordenaar op, die ook met Jasper wil afrekenen. Er gebeurt van alles tegelijk en tenslotte arriveert Peter. Een emotioneel weerzien en tegelijkertijd het einde van het boek.

Belofte maakt schuld is een dynamisch boek, vol actie en spanning. Een boek voor kinderen van deze tijd, waarin veel prikkels aanwezig zijn om verder te lezen. Het is geschreven in een leesbare stijl met veel korte zinnen. Hierdoor is het geschikt voor brugklassers, maar ook leerlingen met meer leeservaring zullen het boek waarderen. Een aantal flashbacks verduidelijkt de situatie waarin Jasper zich bevindt. Het is het tweede boek van de Groningse schrijfster Gonneke Huizing. Haar eerste boek *Mes op de keel* werd goed ontvangen en is genomineerd voor de Prijs van de Jonge Jury 1999.

AZ

Geertje Gort

Ik zal voor je zingen
Leopold 1998
Prijs fl. 24,90.

Een verhaal dat gebaseerd is op ware gebeurtenissen, is op de één of andere manier altijd aantrekkelijk. Als het verhaal zich dan ook nog afspeelt in de Tweede Wereldoorlog, kan er al niet meer zoveel mis gaan. En het gaat natuurlijk ook niet mis met dit prachtige boekje over Channah, een Joods meisje dat weet te ontkomen aan de Duitse razzia's in Amsterdam. Ze is de enige van het gezin die de dans ontspringt. Het thema is niet origineel, integendeel. In de volwassenenliteratuur wordt er in verband met dit thema veel understatement gebruikt. In *Ik zal voor je zingen* niet. De emoties van Channah zijn duidelijk aanwezig. De permanente angst voor de Duitsers en de onzekerheid over het lot van haar ouders en broer zijn voor de lezer goed invoelbaar.

Het verhaal is door zijn heldere structuur uiterst geschikt voor de eerste twee klassen. Ben, de kleinzoon van Channah, laat zijn oma in een lange flashback terugblikken op haar jeugd in de oorlog. Aan het einde van het boek keert het perspectief terug naar Ben. Een kort nawoord voert de lezer terug naar het heden. Voor jonge lezers is het ook prettig dat voor hun wellicht onbekende begrippen en afkortingen, onderaan de pagina uitgelegd worden. Veel

duidelijkheid lijkt me geen overbodige luxe voor kinderen van nu, voor wie de oorlog toch al erg lang geleden is.

De veertienjarige Channah mag van de Duitsers niet meer naar school. Ze gaat werken in een soort kindercrèche. Later worden er alleen nog Joodse kinderen ondergebracht, die op transport moeten naar de concentratiekampen. Het is natuurlijk verschrikkelijk voor Channah om de kinderen te zien vertrekken. Ze ontdekt dat er kinderen naar buiten worden gesmokkeld. Deze kinderen worden ondergebracht in pleeggezinnen. Zelf werkt ze op het laatst ook mee aan deze smokkel. Ze komt in de crèche verschillende mensen tegen die haar dierbaar worden. Thuis wordt er gesproken over onderduiken. Als Channah op een dag thuiskomt blijkt het te laat: haar ouders zijn opgepakt. Ook haar inmiddels ondergedoken broer Peter is uiteindelijk niet veilig voor de Duitsers. Channah is alleen. Ze gaat naar Brabant en blijft daar tot de oorlog is afgelopen. Troost biedt de ontmoeting met vrienden uit de crèche, die ook het nodige hebben meegeemaakt. Met één van hen, Bennie trouwt ze. “We kunnen aan ons nieuwe leven beginnen,” denkt Channah. Zoals gezegd, een prachtig boek.

AZ

THE S.W.I.J.Z.E.R

Wim Daniëls

Ruben
Van Holkema & Warendorf
1998. Prijs fl. 24,90.

Als je leerlingen duidelijk wilt maken wat het begrip perspectief inhoudt, dan zou je ze *Ruben* moeten laten lezen. Twaalf verschillende personages kijken op hun eigen persoonlijke wijze naar een gebeurtenis. Een tragische gebeurtenis, namelijk de begrafenis van de 16-jarige Ruben, die een verkeersongeluk heeft gehad. Wim Daniëls zorgt ervoor dat het verhaal een eenheid blijft, door steeds dezelfde elementen te herhalen. Het geeft de lezer het houvast, dat nodig is bij de gekozen opzet. Twaalf personen die allemaal een bepaalde relatie hadden met de overleden jongen, geven hun kijk op de gang van zaken tijdens de kerkdienst voorafgaand aan de begrafenis. Ook beschrijven ze wat er in hen omgaat. Ze vertellen hoofdzakelijk over zichzelf en laten zo zien hoe verschillend mensen zijn en hoe verschillend ze reageren op dezelfde gebeurtenis.

Zo begint het boek met Lilian, een meisje dat verliefd was op Ruben. Lilian luistert naar de toespraken van de broer van Ruben, de rector en een klasgenoot. Deze laatste heet Karin en vertelt dat zij de nieuwe vriendin van de overleden jongen was. Lilian is verbijsterd als ze dat hoort en loopt in trance naar voren. Ze wordt min of meer tegengehouden door een haar on-

bekende vrouw, die later de vriendin van de vader van Ruben blijkt te zijn.

Dit is wat er in het verhaalheden gebeurt. Niet meer en niet minder. De moeder van Ruben doet haar verhaal, waarin de relatie met haar echtgenoot Fred wordt belicht. Ze voelt dat er iets is, maar ze vermoedt nog niet wat precies. Duidelijk wordt ook dat Ruben op de dag van het ongeluk ergens opgewonden over was. De verliefdheid, blijkt later. Tenslotte is er sprake van XTC-gebruik, niet door Ruben maar door genoemde Karin. Zij is uit op wraak op de jongen die dealt in XTC en die haar heeft beledigd. Ze gebruikt haar toespraak daarvoor. Er is de rector die spreekt uit eigenbelang. Er is de bestuurder van de auto, die Ruben heeft aangereden. Er is een docent die aan het woord komt en tenslotte is er Vieveke, die duidelijkheid verschaft. Ruben was opgewonden op de bewuste dag omdat hij een liefdesbrief aan Vieveke ging posten. Misschien heeft hij daardoor niet gezien dat het stoplicht op rood stond?

Het boek *Ruben* blijft tot de laatste regels boeien, ook al leer je Ruben amper kennen. De personages zijn opgesloten in hoofdstukken en in zichzelf, in hun gedachten. Zo ervaar je hun eenzaamheid, die zich manifesteert bij een gebeurtenis als deze. Daniëls weet deze eenzaamheid goed over te brengen.

AZ

Jan Terlouw

Eigen rechter
Lemniscaat 1998
Prijs fl. 29,50.

Jan Terlouw heeft een respectabel aantal boeken op zijn naam staan, waarvan ik *Koning van Katoen* nog steeds een absolute topper vind.

Dat hij kiest voor maatschappelijk engagement blijkt telkenmale. In zijn recentste boek *Eigen rechter* is dit wederom het geval. Het gaat in dit boek om de smalle scheidslijn tussen goed en kwaad, tussen recht en onrecht.

Justus, een toepasselijke naam, heeft grote moeite met het feit dat zijn vader zich schuldig heeft gemaakt aan oplichting. Zijn vader wordt vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs. Justus komt erachter dat zijn vader wel schuldig is.

Hiermee begint de worsteling van Justus. Hij besluit uit huis te gaan en in zijn eigen levensonderhoud te voorzien. Naar school gaat hij niet meer. Hij krijgt een baantje bij een garage en ontmoet Bashir uit Somalië. Deze dreigt het land uitgezet te worden. Justus schakelt zijn zus Yvonne in, die rechten studeert. Ze zorgen ervoor dat Bashir een verblijfsvergunning krijgt, door gebruik te maken van contacten en trucs. "Je hebt zitten rommelen in de rafelige kantlijn van de wet," verwijt Yvonne haar broer. Justus ziet het anders. Zijn zoektocht naar wat mag en niet mag gaat door. Hij ontmoet Noortje, die later zijn vriendin wordt.

Haar vader is slachtoffer van een oplichter, die zijn huis heeft ingepikt. Op grond van de wet is er niets aan de hand. Justus besluit de oplichter terug te pakken. Hiervoor ontwikkelt hij samen met Noortje een plan. Een onderdeel van het plan is een fake-inbraak. Kan dat wel of mag dat niet?

Het plan lukt en de vader van Noortje krijgt zijn vroegere huis terug. "En de wet dan? En het recht dan? En de handel en wandel van je vader dan?" vraagt zus Yvonne. "Eh... ja," zegt Justus. "Doet de wet er ineens niet meer toe?" "Het gaat om rechtvaardigheid," zegt Justus. Er speelt een euthanasiezaak door het verhaal, waar Justus zijdelings bij betrokken raakt. Ook daarin valt het hem moeilijk om te bepalen wat goed is en wat slecht. Hij komt er niet uit, maar realiseert zich wel dat het leven niet simpel is en dat rechtvaardigheid een relatief begrip is.

Alle zaken die Justus meemaakt, beslecht hij in zijn voordeel. Je kunt de jongen niet veroordelen voor wat hij doet. Dat maakt het boek wel erg gekunsteld, het toeval is wel erg op de hand van Justus. Het slot is echter weer prima. Er is geen echte oplossing en dat lijkt mij gezien het thema vrij realistisch. *Eigen rechter* is mijns inziens bedoeld voor derdeklassers, die worden uitgenodigd om na te denken over het thema rechtvaardigheid. Wellicht in de vorm van een betoog of een discussie?

AZ

LEESWIJZER

Carry Slee

Afblijven

Van Holkema & Warendorf
1998. Prijs fl. 24,90.

Dat de jeugdboeken van Carry Slee immens populair zijn zal niemand zijn ontgaan. Haar populariteit heeft een hoge vlucht genomen sinds ze zich is gaan toeleggen op boeken voor middelbare scholieren. Zo kreeg ze voor haar eerste boek voor deze leeftijdsgroep *Spijt* van twee verschillende jeugdjury's een prijs. Ook *Pijnstillers* werd goed ontvangen door de jeugdige lezers. Jongeren lezen haar boeken dus graag. Ze kiest thema's die op de één of andere manier aanspreken. Ook haar manier van schrijven is geschikt voor jonge lezers. Niet al te ingewikkeld qua zinsbouw, geen lange zinnen en weinig moeilijke woorden. Dat de personages van Slee op een nogal oppervlakkige wijze worden beschreven, neemt men voor lief. Hoe diepgaand heeft David uit *Spijt* dan ook werkelijk spijt? De gevoelens van de jongen komen erg summier aan het bod. Hetzelfde geldt eigenlijk voor Casper uit *Pijnstillers*. Zijn moeder overlijdt en hij ontmoet op 15-jarige leeftijd zijn vader voor het eerst. Niet mis, zou je zeggen. Het contact met de vader verloopt echter wel wat te gemakkelijk. *Afblijven* is naar mijn mening haar beste boek tot nu toe, aangezien hier de karakters wat meer reliëf krijgen. Jordi is bevriend met Melissa. Het meisje kan erg goed

dansen en wordt gevraagd om mee te dansen in een videoclip. Ze wil dolgraag maar haar ouders zijn erg streng, zo streng dat Melissa ze niets vertelt over de clip. Jordi begeleidt haar naar de studio als ze moet dansen.

Eén van de andere dansers is Jim, die Melissa LSD aanbiedt om te vieren dat ze nieuw is in de clip. Melissa weigert niet. Ze gaat ook blowen en wat later in het verhaal gaat ze pillen slikken, om haar onzekerheid te verbergen en beter te kunnen dansen. Jim, die dealt, krijgt Melissa in zijn greep en het gaat steeds slechter met haar. Jordi en haar andere vrienden staan machteloos, evenals de ouders van Melissa. Ze loopt weg van huis en komt niet meer op school. Jordi zoekt Melissa tevergeefs, totdat hij een houseparty bezoekt, waar hij Melissa aantreft. Ze wordt net op dat moment in bewusteloze toestand naar het ziekenhuis gebracht. Na haar herstel is Jordi vreselijk bang dat Melissa teruggaat naar Jim. Die wordt echter opgepakt. Melissa's slechte periode lijkt definitief achter de rug. *Afblijven* is erg geschikt voor tweede en derdeklassers, die er ongetwijfeld veel leesplezier aan zullen beleven.

AZ

Dirk van der Heide

Groot schimpnamenboek van Nederland. Met illustraties van Jan Woldring. Profiel Uitgeverij 1998. Prijs fl 37,50

In het *Groot schimpnamenboek van Nederland* wordt een overzicht gegeven van alle schimp-(scheld)namen die ons land rijk is. Ingedeeld per provincie wordt per dorp, stad en gehucht uitleg gegeven over het ontstaan en de dikwijls kleurrijke betekenis van de namen. Het gaat dan om de Mokumers uit Amsterdam, de Bluffers en waterkijkers uit Den Haag, de Mollebonen uit Groningen, enz.

Veel van die namen zijn ontstaan in een tijd dat de dorpen meer dan nu een sociale gemeenschap vormden, met eigen regels, verhoudingen en gewoonten. De oorsprong van een naam kan oud zijn en toch vandaag nog actueel. De bruikbaarheid van het boek zit hem in drie registers: een schimpnamenregister, een plaatsnamenregister en een register met naamsuitgangen. Het boek lijkt me bijzonder leuk om zomaar eens door te bladeren. Het biedt een aardige gelegenheid tot historische en geografische uitstapjes en kan bijvoorbeeld opheldering verschaffen over wonderlijke qualificaties in oude jeugdboeken.

PHvdV